

Answers to this Paper must be written on the paper provided separately.

You will not be allowed to write during the first 15 minutes.

This time is to be spent in reading the question paper.

The time given at the head of this Paper is the time allowed for writing the answers.

Section A is compulsory - All questions in Section A must be answered.

Attempt **any four** questions from **Section B**, answering at least one question each from the two books you have studied and **any two** questions from the same books you have studied.

The intended marks for questions or parts of questions are given in brackets [].

SECTION - A

(Attempt **all** questions from this Section.)

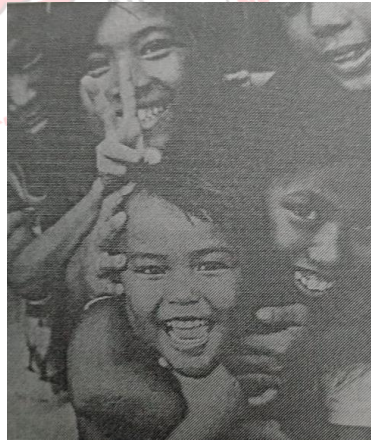
Question 1

Write a short composition in **Marathi** of approximately **250** words on any **one** of the following topics :-

[15]

खाली दिलेल्या विषयांपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे 250 शब्दांचा मराठीत संक्षिप्त निबंध लिहा:

- शालेय जीवन-सुखद अनुभव-शालेय जीवन आयुष्याची एक शिदोरी-शाळेतील पहिला दिवस-शाळेतील प्रत्येकाशी जडलेले नाते-मिळवलेली बक्षिसे-केलेल्या खोड्या व त्यामुळे शिक्षकांकडून झालेली शिक्षा-तरीही शाळेविषयी असणारे प्रेम-अशा शालेय जीवनातील स्मृतीविषयी लिहा.
- एक पावसाळी चिंब दिवस-ढगांचे ढोल, ताशे वाजवत, विजेची रोषणाई करत, वाजत गाजत पर्जन्यधारा कोसळू लागतात. कशाचीही पर्वा न करता, स्वतःचे अस्तित्व विसरून आपण त्या दिवसाचा आनंद घेता. सुखद, शीतल जलधारा तुम्हांला तृप्तता, मिळवून देतात. निसर्गाच्या दातृत्वामध्ये तुम्ही चिंब भिजता. अशा एका पावसाळी चिंब दिवसाविषयी लिहा.
- आजचे युग हे विज्ञानाचे आहे. आपण विज्ञानामुळे अनेक क्षेत्रात क्रांती केली आहे. प्रगतीचे शिखर गाठले आहे. विज्ञानाच्या आधारे अनेक शास्त्रज्ञांनी शोध लावले आहेत. पण समजा असे विज्ञानाचे शोध लागले नसते तर... कल्पना करा आणि आपले विचार शब्दबद्ध करा.
- 'बोले तैसा चाले त्याची वंदावी पाऊले' या उक्तीचा अर्थ उदाहरणाच्या माध्यमातून स्पष्ट करा अथवा त्यावर आधारित गोष्ट लिहा.
- पुढे दिलेले चित्र पहा व त्याआधारे आपल्या मनात कोणते विचार येतात-त्याचे वर्णन करा.

Question 2

Write a letter in **Marathi** of approximately **120** words on any **one** of the topics given below :-

[7]

खाली दिलेल्या विषयांपैकी एका विषयावर सुमारे 120 शब्दांपर्यंतचे पत्र मराठीत लिहा:-

- दूरदर्शनवरील एका वाहिनीने आयोजित केलेल्या एका लोकप्रिय... प्रसिद्ध गायनस्पर्धेत आपल्या बहिणीने भाग घेतला व उपान्त्य फेरीपर्यंत मजल मारली परंतु अंतिम फेरीत तिला यश मिळाले नाही. अपयशाचा हा धक्का तिला निराश करून गेला... तेव्हा तिची समजूत काढणारे तसेच तिचा आत्मविश्वास वाढविणारे असे पत्र लिहा.

- (ii) बाबा आमटे यांनी सुरू केलेल्या श्रमसंस्कार शिबिराचे यंदा सुवर्ण महोत्सवी वर्ष आहे. या शिबिरादरम्यान श्रमदानामुळे आनंदवनाला मदत होते. या शिबिरात सहभागी होण्यासाठी शालेय विद्यार्थ्यांना परवानगी द्यावी... अशी विनंती करणारे पत्र शाळेच्या प्राचार्यांना लिहा.

Question 3

Read the passage given below and answer in **Marathi** the questions that follow, using your own words as far as possible :- [10]

खाली दिलेला उतारा नीट काळजीपूर्वक वाचा आणि त्यावर आधारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या स्वतःच्या शब्दांत मराठीत लिहा:

शाळेने पत्रक काढलं, यंदाच्या वर्षापासून शाळेतल्या सर्वात गरीब मुला आर्थिक मदत द्यायची आहे. तेव्हा शिक्षकांनी अचूक मुलगा निवडावा. गरीब मुलगा शोधायचा कसा? मोठीच अडचण होती. शेवटी दोन-चार मुलांना विचारले, "आपल्या वर्गातला सर्वात गरीब?" क्षणाचा विलंब न करता सर्वांनी एकच नाव उच्चारले, "सर आपल्या वर्गातला मयूर, तो सर्वात गरीब आहे." कशावरून म्हणता?" "सर, त्याचा सदरा दोन-तीन ठिकाणी फाटलाय. त्याने शिवलाय, पण त्याची खाकी पैंट तर नीट वथा, मागून दोन ठिगळं लावलेली आहेत. चपला तर नाहीच. मधल्या सुट्टीसाठी प्लॅस्टिकच्या पिशवीतून अर्धी भाकरी व गुळाचा खडा आणतो. सर तो सर्वात गरीब आहे."

मयूर वर्गातील सगळ्यात चपळ मुलगा होता. अक्षर स्वच्छ, मोकळं होतं. असा परिस्थितीने एवढा खचलेला असेल? मुलांनी सुचवलेलं नाव मी मुख्याध्यापकांना देऊन टाकले. दुसऱ्या दिवशी शाळेत फळा सजवला होता. त्यावर 'गरीब असूनही आदर्श' असं म्हणून मयूरचं नाव होतं. शाळा भरली. इतक्यात अध्यापक खोलीच्या दाराशी मयूर उभा दिसला. राग आवरावा तसा करारी चेहरा "सर, रागावू नका, पण..त्या फळ्यावरचे माझे नाव पुसून टाका." "अरे काय बोलतोस तुला समजतय का?" "चूकतही असेन मी, पण ते नाव.....!"

"सर, मला मदत कशासाठी? गरीब म्हणून? मी तर श्रीमंत आहे." "अरे, पण!" अचानक त्याने माझे पायच धरले. त्याला उठवत मी म्हणालो, "ठीक आहे. तुला नकोय ना ती मदत, नको घेऊस, पण तू श्रीमंत आहेस ते कसे काय?" "सर माझ्या अभ्यासाच्या वद्दा बघा, कुठल्याही विषयाच्या त्या पूर्ण आहेत. पुस्तके मी जुनीच वापरतो खरयं! पण मजकूर तर तोच असतो ना? मनात काय उतरवतो ते महत्वाचे नाही का? सर, माझे पाचवीपासूनचे गुण बघा, नेहमी पहिल्या क्रमांकावर असतो. गेल्या वर्षी खेळांपासून निबंधापर्यंत सर्व बक्षिसे मलाच आहेत. सर, सांगा ना, मी गरीब कसा?" "खरयं मयूर पण तुला या पैशाने मदतच होईल" "सर, मदत कसली? माझी श्रम करण्याची वृत्तीच नाहीशी होईल. माझ्या पंखामध्ये उंच भरारी घेण्याची जिद्द राहणार नाही. अंगावर एक थरार उमटला..... कौतुकाचा.

प्रश्न :-

- 1) शाळेने कोणते पत्रक काढलं होते? [2]
- 2) मुलांनी शिक्षकांना मयूरचे नाव का सुचवले? [2]
- 3) मयूरने सरांना फळ्यावरचे त्याचे नाव पुसून टाकण्यास का सांगितले? [2]
- 4) सरांना मयूरचा अभिमान का वाटला? [2]
- 5) मयूरने पैसे नाकारले हे त्याने योग्य केले की अयोग्य ... स्पष्ट करा. [2]

Question 4

Choose the correct answer from the options given :- [8]

दिलेल्या पर्यायांतून अचूक उत्तराची निवड करा:-

- (i) निश्चितपणे एकवचनी शब्द कोणता?
 - 1) गारा
 - 2) धारा
 - 3) लाटा
 - 4) झरा
- (ii) योग्य पर्याय शोधा-
 - 1) भिंतीवर ठिकठिकाणी लावले होते.
 - 1) आरसे
 - 2) आरश्या
 - 3) आरशी
 - 4) आरसा
- (iii) आकाश या शब्दाचे लिंग ओळखा-
 - 1) पुल्लिंगी
 - 2) स्त्रिलिंगी
 - 3) नपुंसकलिंगी
 - 4) यापैकी कोणतेच नाही
- (iv) खालील समानार्थी शब्दाची अयोग्य जोडी कोणती?
 - 1) हिम-बर्फ
 - 2) विलंब-उशीर
 - 3) नेत्र-डोळा
 - 4) व्यस्त-रिकामा
- (v) मी रोज व्यायाम करत जाणार (काळ ओळखा)
 - 1) भूतकाळ
 - 2) वर्तमान
 - 3) भविष्यकाळ
 - 4) अपूर्ण भूतकाळ
- (vi) नेहमी नम्रपणे वागावे. (वाक्याचा योग्य पर्याय कुठला)
 - 1) विधानार्थी
 - 2) आज्ञार्थी
 - 3) प्रश्नार्थी
 - 4) उद्गारार्थी

- (vii) पालक सभेला आल्यावर सगळे पालक आपल्या मुलांच्या अभ्यासाबाबतीत सांगत असतात शेवटी काय.....
 1) घरोघरी मातीच्या चुली 2) झाकली मूठ सव्वा लाखाची
 3) अग अग म्हशी मला कुठे नेशी 4) गर्जेल तो पडेल काय
- (viii) खूप दानधर्म करणारा..... (शब्दसमूहासाठी योग्य पर्याय शोधा)
 1) ज्ञानी 2) दानी 3) मानी 4) स्वाभीमानी

SECTION - B

(Attempt **four** questions from this Section.)

(You must answer at least **one** question from each of the **two** books, you have studied and any **two** other questions.)

कथाकुंज

KATHAKUNJ (Katha Sankalan - Short Stories)

Question 5

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (रूसवा)

कडूस मावळल होत. हणमंतराव जाधव नुकतेच रानातून आले होते, व भिंतीला पाठ लावून ओसरीवर बसले होते. एवढ्यात बैलगाडीचा खडखडाट झाला.

- (i) रानबाने मेव्हण्याच्या मागणीला कसा विरोध केला? रानबाचा पैसा देण्यास विरोध का होता? [2]
- (ii) हणमंतरावांना लेकीबाबत कोणती काळजी वाटत होती? [2]
- (iii) हणमंतरावांनी रूसव्याचे नाटक करून काय साधले? [3]
- (iv) बापलेकाच्या भांडणात मध्यस्थी करण्याचा कोणी प्रयत्न केला? [3]

Question 6

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (चोरी)

आंब्याच्या झाडावर फांदीफांदीवर पोपट बसले होते. आपापसां मोठ्यामोठ्याने गोंगाट करीत होते. गोपूने बारकाईने एका झाडाकडे पाहिले. तेथे एक पोपट एका ढोलीतून तोंड बाहेर काढून पाहत होता-अरेच्या, या ढोलीत राहतात काय पोपट? तिथे तर आपणांस सहज चढून जाता येईल-गोपू मागचा, पुढचा विचार न करता त्या झाडावर चढू लागला. ढोल फार उंचावर नव्हती.

- (i) गोपू कोण होता? आई त्याला घेऊन शेतात का आली होती? [2]
- (ii) 'आईपेक्षा पोपट अधिक शहाणे', असे गोपूला का वाटले? [2]
- (iii) गोपूच्या डोळ्यात पाणी का आले? गोपून भातकेसरे कशी मिळवली होती? का? [3]
- (iv) 'माणसाने माणसाची चोरी केली', असे आई का म्हणते? यातून आपणांस आईविषयी काय वाटते? [3]

Question 7

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (पुण्य)

“आत येऊ का साहेब?”

“या ना, या अवश्य या.”

बाहेरून आलेल्या आवाजामुळे दादा भानावर आले. त्यांनी पुन्हा एकदा चष्मा नीट केला. त्यांनी समोर आलेल्या दोघांना अतिशय नम्रतेनं आत बोलावलं, खुर्चीत बसण्यास सांगितले. दोघांनीही हातातील भल्यामोठ्या पिशव्या ठेवल्या. दादांना त्यांनी नमस्कार केला. दोघेही खुर्चीत बसले.

- (i) फटाक्यांचा आवाज ऐकूनही मुलांची सुस्ती दूर का होत नव्हती? [2]
- (ii) हिरालाल आणि माणिकलाल कोण होते? त्यांनी दादांचे आभार का मानले? [2]
- (iii) डॉक्टर चिडण्याऐवजी उपहासाने का हसले? [3]
- (iv) हिरालाल व माणिकलाल यांना पुण्य मिळाले का? प्रस्तुत कथेतून लेखकाला काय सांगायचे आहे? [3]

काव्यांगण

KAVYANGAN (Kavya Sankalan - Poetry)

Question 8

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील कवितेच्या ओळी वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (सुखांचे हें सुख; देह देवाचे मंदिर)

सुखांचे हें सुख	देह देवाचे मंदिर
सुखांचे हें सुख श्रीहरिमुख।	देव देहांत देहांत।
पाहतांही भूक ताहान गेली॥	कांहो जाता देवळात ॥
भेटली भेटली विठाई माऊली।	तुका सांगे मूढजना ।
वासना निवाली जिवांतील॥	देव देही का पहाना ॥

- (i) 'माऊली' कोणास म्हटल आहे? ती भेटल्यामुळे संत नामदेवांची मनःस्थिती कशी झाली? [2]
- (ii) 'मी धन्य झालो', असे संत नामदेव का म्हणतात? उदाहरणासह स्पष्ट करा. [2]
- (iii) संत तुकारामांच्या मते 'परमेश्वराचा निवास कोठे असतो?' त्यासाठी त्यांनी कोणकोणते पुरावे दिले आहे. [3]
- (iv) संत तुकारामांनी 'मूढ' हा शब्द कोणासाठी वापरला आहे आणि का? [3]

Question 9

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील कवितेच्या ओळी वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (घेता)

देणान्याने देत जावे
घेणान्याने घेत जावे
हिरव्यापिवळ्या माळावरून
हिरवीपिवळी शाल घ्यावी.

- (i) सहाद्रीकडून ढाल घ्यावी असे कवीस का वाटते? [2]
- (ii) ढगांचे आकार वेडेपिसे आहेत- कवीला असे का वाटते? [2]
- (iii) दर्याकडून आणि भीमेकडून काय घ्यावे? [3]
- (iv) 'घेता-घेता एक दिवस देणान्याचे हात घ्यावे'- या ओळी स्पष्ट करा. [3]

Question 10

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील कवितेच्या ओळी वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (कणा)

'ओळखलंत का सर मला' ----- पावसात आला कोणी
कपडे होते कर्दमलेले केसांवरती पाणी,
क्षणभर बसला नंतर हसला बोलला वरती पाहून
गंगामाई पाहुणी आली गेली घरट्यात राहून

- (i) कोणत्या संकटातून तरुण पुन्हा नव्याने उभा राहण्याचा प्रयत्न करत आहे? तो सरांना ओळखलंत का? असे का विचारतो? [2]
- (ii) 'प्रसाद' असे तो कशास म्हणतो? गंगामाईला तो कोणाची उपमा देतो? [2]
- (iii) त्याच्या संसाराची अवस्था कशी झालेली आहे? त्याची जिद्द आपल्याला कशाप्रकारे दिसून येते? [3]
- (iv) प्रस्तुत कवितेतून कवीला आपल्याला काय सांगायचे आहे? [3]

KARUNASTAK (Kadambari - Novel)

Question 11

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:-

मग आजी चंपाषष्ठी कधी येते हे बोटांवर मोजत राहायची.

या गावी पाण्याचे फार हाल होते. ओढ्याला बारा महिने काही पाणी राहत नसे. मग ओढ्याच्या पात्रात जागोजागी खोल झरे काढून त्रवर गावकरी लाकडी पिंप बसवत. पिंपाच्या चोहोबाजूंना दगडविटा, वाळू घालून तात्पुरती अशी लहान विहीरच केली जाई. या पिंपाभोवती पितळी लोखंडी घागरीचा, हंड्यांचा वेढा पडायचा

- आईने पाण्याच्या बाबतीत कोणता धसका घेतला होता? त्यासाठी ती काय करत असे? [2]
- मध्यरात्री पाण्यासाठी उठलेल्या आईने कोणाला पाहिले? पाहताच तिला हुडहुडी का भरली? [2]
- आईला बसलेली नागाची भीती पुढे कोणी व कशी दूर केली? [3]
- विठूकाका कोण होते? त्यांनी आईला कोणता सल्ला दिला? [3]

Question 12

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:-

साखरगडला असताना, माझी बहीण तीन वर्षांची झाली होती. पाचवा भाऊ येऊ लागला होता. ऐ वैभवाच्या काळात तो आईच्या पोटात न्हायला आला, म्हणून आईनं त्याचं टोपणनाव 'बडे' ठेवलं होतं. त्याचा उल्लेख ती नेहमी शेंडेफळ असा करायची. त्याच्या पाठीवर काहीतरी होईल, याची तिला अगदी पुसटसुद्धा कल्पना नव्हती आणि आता मध्ये पाच वर्ष गेल्यावर ती आठव्यादा आई होणार होती.

- आपल्या थोरल्या मुलाविषयी आईला असे काय समजले होते, की त्या गोष्टीला ती 'सुखाची गोष्ट' म्हणत होती? [2]
- लेखकाच्या वडिलांना सरकारी नोकरीत नारळ कधी मिळाला? नारळ मिळाल्याचे कारण काय होते? [2]
- आई स्वतःच्या माहेरचे घर, जागा, जमिनी दादांना विकावयास का सांगत होती? [3]
- दादा ऐकत नाहीत, हे पाहून आई कोठे गेली? तेथे तिने कोणाकडून थोरल्या मुलासाठी पत्र लिहून घेतले? यातून आपणांस आईविषयी काय वाटते ते लिहा. [3]

Question 13

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:-

एक लांबलचक प्रवास संपला. पिकलं पान गळून पडायचंच, हे शहाणपण आपल्या आईबद्दल स्वीकारणं फार अवघड जातं. हे मरण स्वाभाविक नसतं. माहीत असूनही तो अपघातच असतो. मोठा भाऊ लगेच तिला गावी पोचवलं होतं. तो सगळा प्रसंग आठवला.

- लेखकाला आईच्या मृत्यूची बातमी कशी समजली? [2]
- लेखकाला आई त्याच्या बालपणीच्या कोणत्या आठवणी सांगत असे? [2]
- प्रस्तुत कादंबरीतील आईची गुणवैशिष्ट्ये लिहा. [3]
- प्रस्तुत कादंबरीतील 'दादा' या व्यक्तिरेखेविषयी लिहा. [3]

रंगस्पर्श-एकांकिका संकलन

RANGSPARSH (Ekankika Sankalan)

Question 14

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (विठ्ठल तो आला आला)

विठ्ठल: खरं बोललांत-

वकील: का हो भटजी, काय खरं बोलले हे डॉक्टर? मंडळी भर सार्वजनिक ठिकाणी हा पशुडॉक्टर मला गाढव म्हणाला आहे. अब्रुनुकसानीची फिर्याद ठोकणार आहे, अब्रुनुकसानीची फिर्याद ठोकणार आहे मी यांच्यावर-तुमची साक्ष काढीन-

डॉक्टर: कोणाला धमकी देता वकीलसाहेब? मला?...

राखूबाई: भटजी, आरती आणा इकडे आणि प्रसाद वाटा-घरी जायला उशीर होतोय.

- (i) “आम्हाला जनावरं म्हणायचा तुम्हाला काय अधिकार?” असे कोण, कोणास व का म्हणाले? [2]
- (ii) “ हा विठ्ठलाचा आवाज आहे” असे कोणी ओळखले ? [2]
- (iii) ‘देवळातील प्रसंग पाहता डॉक्टरांची प्रतिक्रिया योग्यच होती – हे विधान स्पष्ट करा. [3]
- (iv) “तुम्हाला गाढव म्हणण्याने अब्रू गेली गाढवाची.” असे डॉक्टर कोणास उद्देशून म्हणाले? प्रस्तुत उद्गार कितपत योग्य आहेत? आपले मत मांडा. [3]

Question 15

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (घर)

त्रिंबक : दिवे लावा! अरे दिवे लावा! दिवे लागणीची वेळ झाली.

वास्तू: बाबा हे डॉक्टर आहेत इथं.

त्रिंबक: अरेच्या! माफ करा हं डॉक्टर.

- (i) घरासाठी त्रिंबकरावांनी कोणता त्याग केला? [2]
- (ii) त्रिंबकचे मुलाविषयी स्वप्न का पूर्ण झाले नव्हते? [2]
- (iii) त्रिंबकरावांचे व्यक्तिचित्रण रेखाटा. [3]
- (iv) घरामुळे जानकीवर कोणती अवस्था ओढवते? [3]

Question 16

Read the extract given below and answer in **Marathi** the questions that follow :-

खालील परिच्छेद वाचून त्याखाली विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीत लिहा:- (चोरी झालीच नाही)

बाई: (अजून छाती धडधडतेच आहे.) छे! कलकलणी सुरू झाली. आता काय आहे नि काय गेलं हेसुद्धा कळायचं नाही.

शास्त्री: कपाट बघ उघडून आधी.

बाई: उघडून कशाला? उघडंच आहे.

शास्त्री: (स्वतः काँटखाली पाहत) काही गेलं का पहा!

बाई: अगबाई....

- (i) शास्त्री पती-पती कोठे गेले होते? घरी परतल्यावर त्यांच्या नजरेस कोणते दृश्य पडले? त्यातून त्यांना कोणती खात्री पटली? [2]
- (ii) त्यासाठी शास्त्रींनी बाईस जबाबदार का ठरवले? यावर बाईची प्रतिक्रिया काय होती? [2]
- (iii) घरातील कपाट उघडे का होते? त्याबाबत बाईंनी शास्त्रींना जबाबदार का ठरविले? [3]
- (iv) यावर शास्त्रींनी कोणते मत प्रदर्शन केले? त्यातही त्यांनी स्वतःविषयीचा कोणता मोठेपणा मिरवला? [3]